

บทที่ 3

บทบาทและสถานะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในการเป็นผู้อำนวยการเลือกตั้ง

ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะผู้อำนวยการการเลือกตั้ง เป็นบุคคลที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแต่งตั้งจากหัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและหัวหน้าพนักงานหรือหัวหน้าข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีบทบาทในฐานะเป็นผู้จัดการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรมให้การปฏิบัติกับทุกฝ่ายอย่างเสมอภาค ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบัน ได้ปฏิบัติตามกฎหมายและมีขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดการเลือกตั้งตามหน้าที่ให้ครบถ้วนและต้องปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด คำสั่งหรือการมอบหมายงานจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เช่น ในบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและบทบาทหน้าที่ในทางปฏิบัติ รวมทั้งการให้สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่รักษาการแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในกรณีที่ยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่ง ซึ่งสามารถแยกบทบาทที่ต้องดำเนินการดังนี้คือ

3.1. บทบาทหน้าที่ในทางกฎหมาย

บทบาทหน้าที่ในทางกฎหมายมีดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ควบคุมกฎระเบียบการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งท้องถิ่นต้องดำเนินการไปตามเวลาที่จำกัดและระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้ชัดเจนและต่อเนื่อง ขั้นตอนแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญ เพราะการดำเนินงานในขั้นตอนแรกจะมีผลให้เริ่มการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ถ้าหากการดำเนินการในขั้นตอนแรกยังไม่เกิดขึ้น ก็จะส่งผลให้งานในลำดับต่อไปไม่สามารถทำได้ โดยเฉพาะการเตรียมการและการดำเนินการในช่วงเวลาก่อนมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง ได้แก่ การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การกำหนดเขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง การเตรียมการด้านอบรม การเตรียมจัดทำบัญชีรายชื่อ การเตรียมหีบบัตร คูหา วัสดุอุปกรณ์

เมื่อพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง ได้แก่ การรับสมัคร การตรวจสอบคุณสมบัติ การควบคุมการหาเสียงและค่าใช้จ่าย การสนับสนุนโดยรัฐ การตรวจสอบการกระทำผิด และการดำเนินการในวันเลือกตั้ง ได้แก่ การลงคะแนนในวันเลือกตั้ง การนับคะแนน การรวมผลคะแนน การประกาศผลการนับคะแนน การตรวจสอบการกระทำผิด รวมทั้งในระยะเวลาหลังวันเลือกตั้ง การเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง เป็นต้น

ซึ่งการดำเนินการของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นจะอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้งให้กับทุกฝ่าย นอกจากนี้ ต้องดำเนินการสืบสวนและหาข่าวเกี่ยวกับหน่วยเลือกตั้งในเขตรับผิดชอบที่อาจจะมีการกระทำที่ไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรม และหากมีเหตุควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้งใดจะไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้รายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบทันทีพร้อมหลักฐานการสืบสวนที่สามารถฟังได้ว่าเหตุอันควรเชื่อของน่าจะเป็นความจริง ด้วยการดำเนินการดังนี้

- สืบสวนหาข่าวก่อนเกิดเหตุและขณะเกิดเหตุเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและพฤติกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หัวหน้าคะแนนและผู้สนับสนุนใกล้ชิด
- การจัดทำระบบทะเบียนฐานข้อมูลข่าวสารผู้สมัครรับเลือกตั้ง หัวหน้าคะแนนและผู้สนับสนุนใกล้ชิดที่มีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือเข้ามาร่วมจัดการเลือกตั้งเพื่อฉวยโอกาสที่จะกระทำการใดๆมุ่งเอาเปรียบผู้สมัครรับเลือกตั้งรายอื่น
- การตั้งจุดสกัดพื้นที่ที่คาดว่าจะมีการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- การระดมกำลังตรวจตราในวันก่อนการลงคะแนน
- การจัดเตรียมความพร้อมที่จะสืบสวนในวันเลือกตั้งเพื่อสามารถดำเนินการได้ทันทีเมื่อได้รับรายงาน

ตลอดจนกำกับดูแลการเลือกตั้งให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเลือกตั้งหรือสังเกตการเลือกตั้งเพื่อให้สำเร็จลุล่วงด้วยความโปร่งใส สุจริตและเที่ยงธรรมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้ต้องมีการศึกษาว่า หากเกิดความหวาดระแวงความไม่เป็นกลางของผู้อำนวยการเลือกตั้งคือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลต่อนักการเมืองท้องถิ่น เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับนักการเมืองท้องถิ่นคือนายกององค์การบริหารส่วนตำบลคนเก่าที่ลงสมัครรับเลือกตั้งและนายกององค์การบริหารส่วนตำบลคนใหม่ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งคิดว่าปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลต้องแอบช่วยเหลือนายฯ คนเก่า หรือการจัดวางคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เหมาะสมนำมาสู่ปัญหาการทำงานของผู้อำนวยการเลือกตั้ง และข้อร้องเรียนตามมาให้ต้องดำเนินการ

แก้ไข ซึ่งทำให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวางตัวลำบากและเกิดปัญหาความขัดแย้งหรือถูกกลั่นแกล้งต้องย้ายตัวเอง และหากยังทำหน้าที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งอาจจะต้องทิ้งหลักคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเอาตัวรอด ซึ่งแนวโน้มการแข่งขันกันมีความรุนแรงและมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงกัน ตลอดจนการข่มขู่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เกิดความกลัวต่อการใช้สิทธิ

เพราะฉะนั้นผู้ที่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น มีความสำคัญเพราะการเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้นในการเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่บริหารท้องถิ่นชุมชนของตนเองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการคัดสรรกลั่นกรองจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้ดูแลการเลือกตั้ง จากบทบาทของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องรับ 3 บทบาท คือ บทบาทในการเป็นผู้ควบคุมการเลือกตั้ง สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การรักษาการตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในช่วงที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหมดวาระการดำรงตำแหน่ง ทำให้ถูกมองในแง่ลบว่าไม่มีความเป็นกลางทางการเมือง

3.2. บทบาทหน้าที่ในทางปฏิบัติ

บทบาทหน้าที่ในทางปฏิบัติมีดังต่อไปนี้

- ผู้สนับสนุนและปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะผู้จัดการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 7 บัญญัติว่า ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 45 วัน นับแต่วันดำรงตำแหน่งครบวาระหรือภายใน 60 วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากครบวาระ ซึ่งการดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นจะอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้งให้กับทุกฝ่าย

ในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการเลือกตั้งทั้งกรณีครบวาระและการเลือกตั้งซ่อมจะเกิดความผิดพลาดไม่ได้เป็นอันขาด ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะผู้จัดการการเลือกตั้งจึงต้องมีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อมิให้เกิดความบกพร่องหรือผิดพลาด อันจะนำไปสู่การร้องเรียนหรือร้องคัดค้านการเลือกตั้งและส่งผลเสียหายต่อทางราชการ การดำเนินการ มีดังนี้

การอำนวยความสะดวกทั่วไป โดยเปิดศูนย์ปฏิบัติการและประสานงานการเลือกตั้ง ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนปฏิบัติการและประสานงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ในการเป็นทำการในควบคุมการปฏิบัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น การแก้ไขเพิ่มเติมประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เช่น เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำร่างประกาศให้มีการเลือกตั้งและเป็นผู้ลงนามในประกาศให้มีการเลือกตั้ง โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด โดยเฉพาะการกำหนดวันเลือกตั้ง วันรับสมัคร จำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จะมีการเลือกตั้ง และจำนวนเขตเลือกตั้ง สถานที่เพื่อดำเนินการรับสมัคร รวมทั้งจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รับสมัครให้มีความพร้อมทั้งเอกสารและบุคลากร ทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย และขั้นตอนปฏิบัติในการรับสมัครเลือกตั้ง รวมถึงการเตรียมการในการรักษาความปลอดภัย การจราจร การไฟฟ้า การสื่อสารและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องเตรียมแผนปฏิบัติการและประสานงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนกำกับดูแลการเลือกตั้งของผู้อำนวยการอย่างใกล้ชิด และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเลือกตั้ง หรือสังเกตการตรวจสอบการเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้งนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยความโปร่งใส สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพึงพอใจ

การสรรหาและแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ซึ่งในขั้นตอนการสรรหาบุคลากรเพื่อแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่คะแนน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย โดยประสานงานกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย ตำรวจชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปตามแผนที่วางไว้

การฝึกอบรมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง การอบรมให้ความรู้ และซักซ้อมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งฝ่ายต่างๆ เจ้าหน้าที่นับคะแนน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาด ให้ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและสุจริตและเที่ยงธรรม

การจัดทำและประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเพิ่มชื่อ ถอนชื่อ การแก้ไขรายการผิดพลาด เกี่ยวกับบัญชีรายชื่อ ซึ่งมีความสำคัญมากเพราะถ้าผิดพลาดจะเกิดปัญหาต่อการเลือกตั้งและเป็นการตัดสิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

การจัดหาวัสดุและอุปกรณ์สำหรับการเลือกตั้ง เตรียมหีบบัตร บัตรเลือกตั้ง แบบพิมพ์ต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง เช่น คูหาลงคะแนน ธงชาติ ป้ายชื่อตำแหน่ง ป้ายปิดประกาศให้มีจำนวนเพียงพอต่อการเลือกตั้ง รวมทั้งคำตอบแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งพร้อมด้วย

คณะกรรมการประจำหน่วยงานเลือกตั้งมารับก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน ซึ่งจะต้องมีการตรวจนับบัตรเลือกตั้งพร้อมทั้งลงรายชื่อกำกับในการรับ-ส่งหีบบัตรให้ครบถ้วนและถูกต้อง รวมทั้งการกำชับให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนำไปเก็บไว้ในสถานที่ที่มีความปลอดภัย เช่น ตู้פקตำรวจชุมชน ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน

การตรวจติดตามการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งในวันเลือกตั้งระหว่าง 08.00-08.30 น. จะมีการรายงานให้ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบว่า มีหน่วยเลือกตั้งใดบ้างที่สามารถเปิดให้ลงคะแนนได้หรือไม่ได้ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจะรายงานมาที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในวันเลือกตั้งจะมีการออกตรวจหน่วยเลือกตั้งและมีเครื่องมือสำหรับสื่อสารได้ตลอดเวลา เช่น มีกรณีฉุกเฉินหรือมีเหตุที่ทำให้ไม่สามารถลงคะแนนได้ เนื่องจากมีเหตุฉาฉา หรือมีเหตุสุดวิสัยอย่างอื่น เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ลมพายุพัดอย่างรุนแรง จะได้ทำการประกาศงดการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานให้คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบต่อไป

การรายงานผลการนับคะแนน เมื่อเสร็จสิ้นการลงคะแนนคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจะส่งรายงานผลการนับคะแนนและผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นมาที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับหีบบัตรเลือกตั้งสำหรับผู้บริหารมาจะถูกส่งไปที่สถานที่นับคะแนนที่ทางศูนย์อำนวยการเลือกตั้งประกาศ เพราะจะเป็นการนับคะแนนรวมทุกหน่วยรวมกัน และมีการเตรียมความพร้อมด้านการรักษาความปลอดภัย ไฟฟ้า และไฟสำรองให้เพียงพอเพื่อป้องกันการกล่าวหา เนื่องจากขั้นตอนนี้จะมีความเข้มงวดกว่าการนับคะแนนสมาชิกสภาท้องถิ่น จึงต้องเตรียมบุคลากรให้เพียงพอสำหรับตรวจรับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง หีบบัตรเลือกตั้ง ใบรายงานผลการเลือกตั้ง เมื่อตรวจรับเรียบร้อยแล้ว จึงให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกลับได้

การประกาศผลการเลือกตั้ง จัดทำประกาศผลการรวมคะแนนเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้ง และปิดประกาศไว้ ณ สถานที่นับคะแนนที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งรายงานผลให้คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบ กรณีผู้สมัครได้รับคะแนนเท่ากันต้องมีการดำเนินการจับฉลาก จนได้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือในกรณีที่คณะกรรมการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ต้องดำเนินการร่างประกาศให้มีการเลือกตั้งและเป็นผู้ลงนามในประกาศให้มีการเลือกตั้งกรณี รวมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลและรักษาเกี่ยวกับหีบบัตรเลือกตั้ง เอกสารที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมด

3.3 บทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการรณรงค์การเลือกตั้งท้องถิ่นให้ได้คนดีเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนโดยอิสระและด้วยความรอบคอบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การพูดเสียงตามสายเพื่อให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน การออกหน่วยเคลื่อนที่ตามหมู่บ้านเพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปตรวจสอบบัญชีรายชื่อ และการเพิ่มชื่อ- การถอนชื่อ การแจ้งเหตุจำเป็นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การจัดหน่วยรถเคลื่อนที่ตามหมู่บ้าน การทำหนังสือเชิญชวนให้ไปเลือกตั้งโดยการส่งทางไปรษณีย์ให้ถึงบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งการจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์ร่วมกับหน่วยงานของส่วนราชการในตำบลและหน่วยงานเอกชนดำเนินการชักชวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิให้มากที่สุด เช่น ติดแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ตามสถานีอนามัยและโรงเรียนเพื่อให้ผู้มารับบริการและมาส่งบุตรหลานได้เห็นและสามารถดึงดูดความสนใจ การขอความร่วมมือจากโรงงานและห้างร้านในตำบลขอติดป้ายประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งและการรณรงค์เผยแพร่แนวความคิดในการปฏิรูประบอบประชาธิปไตย ปลุกจิตสำนึกแนวคิดประชาธิปไตย ปลุกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรมในกลุ่มคนวัยทำงาน ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้การใช้สิทธิการเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น หรือเท่ากับการจำนวนร้อยละของผู้ใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งที่แล้วมา และลดจำนวนบัตรเสีย ทำการรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์วิธีการลงคะแนนที่ถูกต้องเพื่อให้จำนวนบัตรเสียลดลงให้น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละของการเลือกตั้งที่ผ่านมา

นอกจากนี้ ให้ประชาชนผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นทราบว่านอกจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วยังมีหน้าที่สำคัญอื่น ๆ อีก คือ ติดตามประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ได้ติดประกาศไว้ที่หน่วยเลือกตั้งว่า ตนเองมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ เพื่อให้ทราบว่าตนมีชื่ออยู่ในหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งที่ตนต้องไปใช้สิทธิ รวมทั้งมีตรวจสอบว่ามีรายชื่อผู้สิทธิเลือกตั้งว่าอยู่ในทะเบียนบ้านของตน โดยไม่มีตัวบุคคลนั้นอยู่ในบ้านของตนจะได้ดำเนินการยื่นคำร้องถอนชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านอื่น ๆ อีก นอกจากการทำหน้าที่ในการเลือกตั้งผู้แทนของตนเองแล้ว ยังมีหน้าที่ในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ประชาชนเห็นว่าเป็นประโยชน์กับประชาชนในท้องถิ่นเองเพื่อให้สภาองค์กรบริหารส่วนตำบลพิจารณาออกข้อบัญญัติ และ

สามารถถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมออกจากตำแหน่งได้

3.4 บทบาทในการรักษาการตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

เนื่องจากในช่วงที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นในช่วงเวลาดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลรักษาการในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอีกตำแหน่งหนึ่ง คือ การอนุมัติงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนการเลือกตั้งท้องถิ่น การบริการสาธารณะที่จำเป็นในท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการตามนโยบายที่ผู้บริหารชุดเดิมได้กำหนดไว้จนกว่าจะมีผู้บริหารชุดใหม่ โดยการสั่งการและลงนามการอนุมัติงบประมาณที่ใช้ในการบริหารและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และบริหารการเลือกตั้งท้องถิ่นให้สำเร็จลุล่วง

ปัญหาที่พบ

1. การสั่งการในข้อกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีความกระชั้นชิด ทำให้มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอในการศึกษาแนวทางการปฏิบัติและการประสานงานทำให้เกิดความผิดพลาดในการนำไปปฏิบัติ

2. ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกมองว่าไม่เป็นกลาง เนื่องจากเคยทำงานร่วมกับผู้บริหารท้องถิ่นคนเก่าที่ลงสมัครแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งนี้ และระบบของสังคมไทยยังเป็นระบบอุปถัมภ์ การสนิทสนมหรือความคุ้นเคยในฐานะที่เคยทำงานร่วมกันหรือมีความรู้จักเป็นการส่วนตัวทำให้มีการมองว่าไม่มีความเป็นกลางทางการเมือง และในฐานะผู้อำนวยการการเลือกตั้งที่ทำหน้าที่ในการเลือกคณะกรรมการจัดการเลือกตั้ง อาจจะเอื้อประโยชน์และช่วยเหลือกัน ทำให้ได้เปรียบคู่แข่งเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง ส่งผลให้เกิดการร้องเรียนหรือร้องคัดค้านผลการเลือกตั้งตามมา

3. เนื่องจากในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเลือกตั้งหลายแห่งพร้อมกันจะทำให้กำลังคนที่จะทำหน้าที่มีอยู่จำกัด เช่น ครู เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย เจ้าหน้าที่ตำรวจ กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่เพียงพอ ประกอบกับหน่วยราชการในพื้นที่มีอยู่จำกัด การขอความร่วมมือบางครั้งก็ไม่มีใครอยากเป็นเนื่องจากแต่ละมีปริมาณงานที่มากอยู่แล้ว และสายการบังคับบัญชาไม่ได้ขึ้นตรงต่อกัน เช่น ข้าราชการครูก็ขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ ข้าราชการที่เป็นเจ้าหน้าที่อนามัยก็ขึ้นต่อกระทรวงสาธารณสุข ประกอบกับกลัวการร้องเรียนเพราะแต่ละพื้นที่แข่งขันกันรุนแรง

4. กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมารับการอบรม แต่ในวันปฏิบัติงานจริงไม่มาปฏิบัติงานในวันเลือกตั้ง การเลือกกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งขึ้นมาแทนถ้าไม่ได้รับการอบรมก่อนส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานจริง รวมทั้งการที่แต่งตั้งคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มีอายุมากมาทำหน้าที่ในการนับคะแนนจะมีความล่าช้าและมีความผิดพลาดได้

5. หนังสือคู่มือปฏิบัติงานมีจำนวนน้อย โดยเฉพาะกฎหมาย ระเบียบ และคู่มือปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง ไม่เพียงพอในการแจกจ่ายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาก่อนปฏิบัติงานจริงส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานวันเลือกตั้งจริง

6. การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้งให้กับคณะกรรมการผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้เข้าอบรมเป็นจำนวนมากระยะเวลาสั้น และจำนวนวิทยากรมีน้อย ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่ให้ความสนใจในเนื้อหาเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการนำความรู้ไปใช้ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการจัดการเลือกตั้งได้

7. เนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งมีการหาเสียงเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันสูง เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง ทั้งที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดและหาช่องทางหลบเลี่ยงกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนด จึงทำให้ต้องทำงานและมีแรงเสียดทานสูงในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. ถ้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการนับคะแนน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้ง ซึ่งถ้าเป็นคนของผู้สมัครคนใดคนหนึ่งในช่วงตอนการนับคะแนนก็จะมีผลต่อการวินิจฉัยบัตรดี – บัตรเสียของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส่งผลเสียหายต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งทำให้ได้เปรียบเสียเปรียบกันของการเลือกตั้ง ในการนับคะแนนมีประชาชนและหวั่นระแวงมาเฝ้าดูทำให้มีการทักท้วงและร้องเรียนและร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

9. ไม่สามารถหาสถานที่นับคะแนนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ในการนับคะแนนรวมของผู้บริหารท้องถิ่นได้ ทำให้เกิดปัญหาคือ กระดานในการนับคะแนนมีความชิดกัน เสียงในการขานบัตรจะเป็นเสียงที่ทำให้เกิดการผิดพลาดในการจัดคะแนนได้

10. การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ไปใช้สิทธิในการเลือกตัวแทนของตนเอง และให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้เสียงที่ผิดพลาดหรือการไม่ออกมาใช้สิทธิ มีความลำบากเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้ที่ทำงานรับจ้างในโรงงาน และทำการเกษตรกรรม การออกรณรงค์และประชาสัมพันธ์จึงเป็นช่วงเย็นที่กลับจากการทำงานซึ่งมีผู้สนใจมารับฟังการรณรงค์และประชาสัมพันธ์มีน้อย

จากบทความที่ลงในหนังสือพิมพ์มติชน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ต้องการเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งเนื่องมาจากปัญหาที่ตามมาคือ ถ้าทำงานด้วยความเอตรงจนทำให้มีปัญหาแก่นักการเมืองเก่าที่ลงสมัคร และบางคนก็แอบช่วยเหลือนักการเมืองที่เคยร่วมงานกันมา 4 ปี และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกต.ท้องถิ่น) มีจำนวน 5 คน เท่ากันทุกแห่ง ทุกประเภท มีหัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยตำแหน่ง ซึ่งได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดกรุงเทพมหานคร ปลัดเมืองพัทยาและหัวหน้าพนักงานหรือหัวหน้าข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนที่เหลือจากการสรรหาอีกแห่งละ 4 คน เป็นผู้รับผิดชอบในการเสนอแนะและให้ความเห็นชอบจัดการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น หากคณะกรรมการที่สรรหาอีก 4 คนที่อ่อนประสบการณ์ก็มีโอกาสถูกปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการเลือกตั้งขึ้นได้ง่ายและจะทำให้การเลือกตั้งมีปัญหา หรือมีถ้าหากมีคณะกรรมการที่มาจากภาคประชาชนเข้มแข็งรู้เท่าทันปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแต่มีแค่ 1 เสียง ก็ไม่มีความหมายเพราะจะต้องมีมติในรูปคณะกรรมการ ทำให้เกิดปัญหาในการร้องเรียนคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งจะส่งผลเสียหายต่อทางราชการ

จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการเลือกตั้งในฐานะผู้อำนวยการการเลือกตั้ง จากประสบการณ์ของผู้ศึกษาพบว่ายังมีข้อขัดแย้งในการดำรงตำแหน่งในบทบาททั้ง 3 ส่วน กล่าวคือ ในฐานะการเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำหน้าที่รักษากฎ ระเบียบที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นกลางทางการเมือง ได้ปฏิบัติตามกฎหมายและมีขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดการเลือกตั้งตามหน้าที่ให้ครบถ้วน และต้องปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด คำสั่งหรือการมอบหมายงานจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อให้ทุกฝ่ายพอใจและลดปัญหาการร้องเรียนและร้องคัดค้านการเลือกตั้ง อันจะส่งผลเสียหายต่อประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นและงบประมาณที่เป็นภาษีของประชาชนเอง

นอกจากนี้ การมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมให้ประชาชนมาลงคะแนนเลือกตั้ง หรือการให้ความรู้ในเรื่องการเลือกตั้งแก่ชุมชน ก็เป็นโอกาสที่จะได้พบกับประชาชนจำนวนมากอย่างถูกกฎหมายการเลือกตั้งมากกว่าผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นโอกาสที่จะสามารถเสนอหรือแนะนำบุคคลที่ลงสมัครและเป็นพรรคพวกของตนเองให้ได้รับการเลือกตั้งกับประชาชนหรือชุมชนได้

ส่วนในฐานะรักษาการแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการตามนโยบายหรือข้อบัญญัติที่ทางที่ผู้บริหารชุดเดิมได้กำหนดก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่ง การทำงานจึงต้องทำไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะมีผู้บริหารชุดใหม่โดยการสั่งการและลงนามการอนุมัติงบประมาณที่ใช้ในการบริหารและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เช่น การสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่ผู้สมัครคนหนึ่งคนใดได้เสนอมาให้ตรงตามความต้องการของประชาชนก็มีโอกาสที่จะได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนมากกว่าผู้ลงสมัครเลือกตั้งคนอื่นๆ